

451581

KÖNYVTÁRA

szám.

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 8

25

FEBRUARIE

1923

În acest număr: „Ardelenismul“ și Partidul poporului de General Ave-
rescu; Sub curcubeu, poezie de Nichifor Crainic; Concepții minoritare de Octa-
vian Goga; Politica măgarului lui Buridan de Alexandru A. Hodoș; Turbinca
lelei Todora de Septimiu Popa; Orașele noastre: Aradul de Traian Birăescu;
Un program agrar de I. Bănățeanu; Viața literară: Romane pentru mai târziu
de al. a. h.; Gazeta rimată: Naționalizarea de I. Ionescu-Tricolor; Însemnări: Lă-
muriri, Altă minciună, Episcopul Glattfelder, Cine l'a inventat? Cultul eroilor,
„Presa“, Noutăți literare etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Țara Noastră ^{szá}

„Ardelenismul“ și Partidul poporului

Starea de spirit care domnește astăzi în țară și de care numai „capacitățile“ și „competințele“ cărora se datorește ea, nu sunt în stare să-i prevadă urmările posibile, a făcut pe capii opozițiunii, să se gândească dacă printr'o acțiune mai viguroasă, întemeiată pe un acord între partidele respective, nu s'ar putea feri țara de o mult probabilă primejdie.

Capii partidelor: poporului, național și țărănist, au luat contact, au examinat împreună situațiunea și au discutat bazele pe cari s'ar putea face o înțelegere între partide, pentru ca prin activitatea lor politică să puie cu un ceas mai înainte capăt stărei de nelegalitate în care trăim de un an de zile, și să împiedice ruina către care merge țara cu pași atât de repezi.

În schimbul de vederi dintre șefii opozițiunii s'a ajuns nu numai la constatarea că apreciau, cu toții, cam la fel situațiunea politică, dar au și isbutit să redacteze textul unei înțelegeri care li s'a părut că putea satisface în suficientă măsură cerințele începerei luptei.

Din cauză că nu toți capii opoziției veniți la consfătuire aveau și mandat cu pline puteri, a rămas ca proiectul de înțelegere să fie supus organului de drept din partidul care nu împuternicise pe delegatul său de a spune ultimul cuvânt.

După cum se știe, ratificarea nu a fost obținută de la acel organ, așa încât chestiunea unui act de înțelegere între partidele din opozițiune, a rămas nesoluționată. De fapt însă înțelegerea existase, căci câte-și trele acele partide fac exact ceea ce ar fi făcut și dacă se semna pactul.

S'a comentat mult consfăturirile opozițiunii, amestecându-se ca de obicei pe un fond sobru de adevăr o mare bogăție de năzbătii, mai mult sau mai puțin inocente, născute din imaginațiunea licențioasă a ziaristilor, cu însinuări tendențioase, datorite politicianilor cari se călăuzesc de maxima, că este folositor pentru partidul propriu de a face săgeți din ori-ce lemn, chiar dacă ar fi el de contrabandă.

Printre acestea din urmă, una care interesează în particular pe

ardeleni este, mai mult decât insinuarea, afirmațiunea chiar, că înțelegerea dintre partidul poporului cu partidul național român, *pentru o luptă paralelă* împotriva regimului nefast de azi, ar fi însemnat „moartea ardelenismului în partidul poporului“ și s'a mers pe această cale atât de departe încât s'a pus în circulație svonul ridicul de altfel, că acea înțelegere ar fi putut însemna mai cu seamă decapitarea politică a lui Goga, prezentat opiniei publice deja cu valiza în mână, în drum spre Roma.

Vrabia mălai visează și calicul praznic. Nici nu mă îndoesc că sunt numeroși aceia, cari ar fi jubilat, dacă s'ar fi întâmplat așa ceva. Și este ușor de înțeles jubilarea unui istovit când îi cade, așa din senin, un cordial în gușă.

Pentru imensa desamăgire însă a celor cari au pus în circulație aceste năluciri, și a acelor cărora le convenea să le creadă, între doința de a se vedea un asemenea eveniment și între realizarea lui, stă de-a curmezișul, implacabil, și făcând un haz nespus: **imposibilitatea**.

Este o imposibilitate să moară „ardelenismul“ din partidul poporului, pentru foarte simplul cuvânt, că în partidul poporului nu există și nu a existat nici odată „ardelenism“.

Partidul poporului este un organism unitar și omogen. Nu este o confederațiune de organisme distincte și de aceea în el nu are ființă concretă noțiunea grupulețelor sau fracțiunilor nici pe credințe politice și cu atât mai puțin pe regiuni sau pe alte deosebiri, cum ar fi deosebirea de naționalități, confesiuni, etc.

El se compune din: *membri ai partidului*, din întreaga Românie, membri cari se grupează, toți, fără nici o deosebire sau nuanțare, laolaltă, în marea și unica familie a *partidului*.

Aceasta este caracteristica cea mai de căpetenie și gloria lui, în acelaș timp.

La baza constituirii partidului era principiul *unificării*, și de aceea ideia ori cărui fel de granițe între membrii lui este de domeniul fantaziei, căci stă în opozițiune de incompatibilitate cu însuși principiul care i-a dat viață.

Așa dar, insinuarea disparățiunii unui grup din partid este o *imposibilitate* pentru bunul și simplul cuvânt, că în sânul său nu există grupuri.

Evident, că printre membrii partidului unitar sunt ardeleni, bucovineni, basarabeni, etc. după cum existau, în formațiunea lui originară, adică în Liga poporului, membri: moldoveni, munteni, olteni, dobrogeni. Dar după cum nu a luat nicio dată ființă în Liga poporului noțiunea: moldovenismului, muntenismului, oltenismului, etc. cu linii de despărțire în sânul ei, tot astfel și în partidul poporului nu a putut lua și nu va lua nicio dată ființă noțiunea ardelenismului, bucovinismului etc. cu un fel de linii de demarcațiuni între niște nuanțări, cari nu există.

Incontestabil însă că partidul, compunându-se din membrii din

tot cuprinsul țării, sunt printre aceștia ardeleni, după cum sunt olteni, dobrogeni, bănațeni sau vaslueni, bărlădeni, etc.

Dar a face din membrii partidului proveniți din o anumită parte a țării — mare sau mică — o grupare deosebită în sânul partidului, înseamnă a nu cunoaște caracteristica lui fundamentală, care este *unificarea adevărată*.

De sigur că „amicii noștri“ nu vor evita a exploata această afirmațiune, punând în sarcina membrilor partidului: desinteresarea de nevoile locale ale regiunilor din care provin.

Ca preventiv contra unei asemenea încercări, vom reaminti cele ce am spus și în congresul dela Sibiu, că dacă membrii Corpurilor legiuitoare sunt, fiecare în parte, reprezentanții națiunii întregi, căci astfel glăsuiește Constituția însăși, nu este mai puțin adevărat, că în exercitarea mandatului lor au obligațiunea morală de a da o atențiune deosebită nevoilor cercurilor electorale, din cari provin și de a pune în joc întreaga lor stăruință și influență pentru satisfacerea acelor nevoi.

De aceea, ca exemplu, dacă doljenii vor pune o grijă deosebită pentru nevoile din Dolj tot asemenea și ardelenii, membrii ai partidului poporului, vor pune tot sufletul de a îngriji de *trebuițele iubitelui lor Ardeal*. Este firesc lucru să fie mai aproape cămașa, decât haina.

Dar aceste efortări, în favoarea proprii regiuni, nu implică o grupare a membrilor pe clanuri în sânul partidului. Cel puțin în partidul poporului nu există și nu va exista noțiunea unei asemenea grupări.

Mai mult decât atât; în activitatea politică de partid, efortările membrilor partidului poporului se dezvoltă nu pe regiuni, ci pe creștințe politice, în regiuni însăși.

Așa de pildă, dacă nu se poate concepe o activitate a doljenilor în contra gorjenilor ci se poate concepe numai o luptă, atât în Dolj cât și în Gorj, a membrilor partidului poporului în contra celorlalte organizațiuni politice existente acolo, tot astfel iese din cadrul mentalității noastre o activitate politică a membrilor ardeleni ai partidului poporului, desfășurată altfel decât împotriva celorlalte organizațiuni politice din Ardealul însuși, iar vigoarea acestei activități față cu fiecare din ele va fi alimentată de măsura în care suntem convingși că acele organizațiuni sunt dăunătoare intereselor generale ale patriei.

Așa dar, departe de a-și închipui pe Goga cu valiza în mână, în drum spre Roma, cei cari au pus în circulație această hazlie isnoavă, și cei cari au voit să o creadă, să se deprindă cu realitatea că mai mult ca oricând Goga stă cu picioarele sdravăn înfipte în scumpul lui Ardeal, pe care-l vede astăzi așa cum l'a visat și l'a cântat, — luptând voinicește, și cu bună seamă, nu fără rod, pentru îngroșarea tot mai mult, a rândurilor partidului poporului.

Nu va trece mult și voi avea prilejul să-l felicit în mijlocul ardelenilor, pentru recolta de sigur mănoasă a muncii patriotice desfășurate de el și de cei care-i stau aproape, cu atâta suflet românesc.

Sub curcubeu

Cu șuieră de lame pe-un arcer,
Furtuna răbufnită 'n gol
Își ascuția tăișul crud pe cer.

Și noru 'n ea căzuse mototol
Ca pasărea sorbită
În vâlvătăile unui pârjol.

Părea o minge repezită
Din margine în margine de cer
De-un braț de vijelie 'nnebunită.

Și vulturii furtunii l-au rupt cu cioc de fier
Și fulgerul i se 'mplântă mereu
În trup, ca un hanger.

Apoi căzù 'n adânc furtuna — scurt și greu —
În hău rămase norul, leșinat
Sub curcubeu.

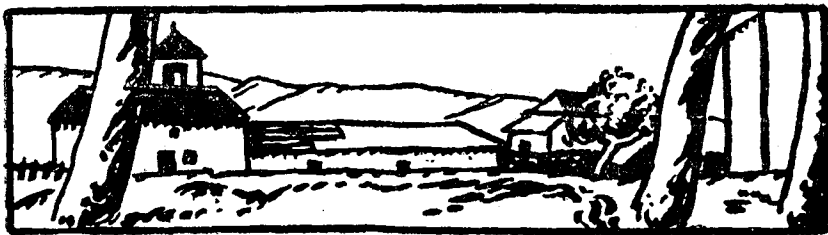
Cu plumbul suferinții încărcat,
Strivit și vânăt, șovăia în vid
Aerianul naufragiat.

Dar de din jos, deodată, cum zări se 'ntredeschid,
Un munte, — ca o milă imensă de granit, —
Spre nor își 'naltă umărul arid...

Și fù o clipă de surâs nemărginit
Când, doborât de chin, s'a răzimat
Un nor plâpând de un munte de granit.

Iar curcubeu 'n arc s'a încadrat —
Ca 'n vremea când truditul porumbel
Cădea pe Ararat.

NICHIFOR CRAINIC

Conceptiile minoritare

În coloanele acestei reviste, dorind a reoglindi curente de gândire din țară, s'a vorbit adese de minoritățile etnice și s'a examinat din când în când situația lor.

Principiul călăuzitor ne-a fost ideea că chestiunea trebuie privită în față cu o largă francheță de spirit și cu o reală bunăvoință. În deosebire, bunăoară, de concepția tradițională a Ungariei istorice, care nega dreptul de existență al naționalităților nemaghiare, deși elementul dominant era inferior ca număr cetățenilor de alt neam, opinia publică aici privește cu seninătate la compatrioții de origine streină. Imprejurările noastre, firește, nu se pot compara cu cele din Ungaria de ieri. Caracterul de stat național al României întregite e bine definit prin covârșitoarea majoritate numerică a poporului băstinaș, astfel că arsenalul nostru politic nu are nevoie să recurgă la ficțiuni ca să se legitimizeze un rol de preponderență, nici la lozince ipocrite ca să nu se afirme cu lealitate îndreptățirea unei vieți normale a minorităților dela noi. Dar, în afară de această deosebire bine marcată, sentimentul nostru obștesc refuză exagerările și xenofobia n'a fost nici odată o coardă specială a psihologiei românești.

Iată de ce, din primele zile ale cuceririi unui patrimoniu național, după o ură seculară noi am venit în fața apăsătorilor de ieri cu ramura de măslin. Retorsiunea ni s'a părut meschină moralicește, dar și antipolitică în acelaș timp. Atitudinea de blândețe și împăciuire, trebuie s'o mărturisim, pornea din dorința curată de a face să se înstăpânească cu o oră mai curând liniștea binefăcătoare pe urma groaznicului război, dar și din convingerea că România în noua ei configurație de stat prin orânduirea ei democratică trebuie pusă de acord cu cele mai avansate libertăți cetățenești.

Nici o constrângere, nici un legământ în afară de voința noastră, nu ne-a înrăurit. N'au fost, nici clauza minorităților din tratatul de pace, nici mult trâmbițatele puncte dela Alba-Iulia rezonul atitudinii noastre. Pentru tratat compatrioții unguri pot vedea la Budapesta cum rămâne literă moartă orice angajament dacă nu e sinceritate în dosul lui, iar cât privește marea adunare dela Alba-Iulia, noi n'am văzut în ea nici o dată altceva decât manifestarea istorică a românismului din Ardeal

pentru unirea cu Regatul, altceva nimic. Am urmat deci linia noastră de conduită, dintr'o pură profesie de credință.

Mărturia' acestor impulsuri generoase e în toate faptele ce am săvârșit pe vremea când stând la guvern păzeam destinele țării și când n'am manifestat nici o tendință de opresiune pe seama nimănui. Cu toate aceste, spunând adevărul limpede, trebuie să recunoaștem că în afară de vagi accente de simpatie personală, n'am recoltat un sentiment larg de apropiere în tabăra celor deslipiți de vechea ordine de stat. Maghiarii ardeleni cu starea lor sufletească sunt o pildă vie pentru ilustrarea acestei realități. Clasa lor diriguitoare n'a voit sau n'a putut să înțeleagă nici lumea morală care ne îndruma pe noi, nici părerea politică care ne călăuziau. Trecând zilele de înfricoșare ale războiului, intelectualii unguri de aici au așifit o pasivitate după care mocnea revolta, iar mai târziu în măsura în care s'au desmetecit din teroarea lor închipuită, în loc să pipăie noua situație ca să se adapteze la ea, confundând toleranța cu slăbiciunea, par a mări zi cu zi distanța între ei și țara care-i adăpostește. Nici un plan constructiv nu se întrevede din gesturile lor de protestare, care din ce în ce se înmulțesc. Ei păstrează rolul lor de maghiari în exil și în vreme ce dela Budapesta se întreține mirajul revanșei, aici brațele se încrucișază și ochii privesc în extaz peste hotar...

Este, de sigur, un aspect tragic în această espectativă desmințită la tot pasul de calculul realității. Conducătorii unor mase considerabile de oameni abdică de la preocupările vieții pozitive și hrânindu-se cu imagini din trecut își mențin în mod meșteșugit rostul lor de corp separat, desfăcut de orice contact cu valul de energii al împrejurărilor schimbate. Nimeni nu trage la îndoială că se pretează la pagini de amară poezie romantică această îndușmănire cu prezentul, tot atât de adevărat este însă că politicește marasmul ucide. Oricât de îndoliată inima unui popor, el trebuie să scoată la suprafață în zile de răstriște îndrumători care-l smulg din letargie și-i îndeplinesc necesitățile reale ale vieții.

* * *

Impins, deci, de aceste gânduri oneste am făcut întrebare într'un număr trecut din *Țara Noastră* opiniei publice ungurești din țară, cerându-i un răspuns limpede asupra doleanțelor concrete, care ar putea fi soluționate spre binele tuturor. Eram dispus să cred că o chemare sinceră ar putea avea un răsunset și că pe urma unei desfășurări de plângeri lumea politică românească se va putea găsi măcar în fața unor formule salvatoare, dacă nu a unui luminos program de reconciliere. Așteptarea însă a dat greș. Apelul, e drept, a fost înregistrat de către presa maghiară de aici și autorul nu se poate plânge de lipsa de atențiune. În cea mai mare parte însă organele concetățenilor unguri n'au încrestat decât ca titlu de curiozitate rândurile noastre, nefăcând decât comentarii fugare și isprăvind în pripă cu mici reflecții de ocazie. Nu ni s'a dat nici o codificare a trebuințelor speciale, nici, mai ales, o concepție pentru remediarea răului. S'ar părea că însuși

contactul cu realitatea contează ca un mare păcat în această tabără de protestanți pasivi. Formularea unui program ar însemna o sfâșiere a vălului de umbre fermecate, un strigăt inoportun în jalea unui cavou și de aceea coborârea din leagănul iluziilor nu e îngăduită...

E interesant subț acest raport articolul d-lui Paál Árpád, apărut în ziarul *Keleti Ujság*. Contribuția eminentului publicist maghiar e un reflector care luminează psihologia conducătorilor unguri din țară. D-sa, mișcându-se într'un cadru pur teoretic, după ce în mod gratuit ne acuză de sentimente războinice, pentru prevederile militare pe care spuneam că ni le impun fără să vrem provocările dela Budapesta, nu preconizează nici pretențiile pozitive ale maghiarilor dela noi, „nici soluțiile practice ale statului român pentru mulțumirea lor. O tristeță de elegie și o negură nelămurită învăluie coloanele scriitorului din Cluj. El vântură primejdii închipuite, spunându-ne, că „nu poate fi vorba ca maghiarul să-și uite și să-și părăsească viața lui de până acum, să se rupă de pe tulpina istoriei sale de dragul unui bun tratament în noul stat. Nu poate fi vorba ca să se vândă, pentru ca pe prețul lui de vânzare să-și târguiască aici o viață nouă“. Autorul este, evident, răpit de un val vijelios al metaforelor când respinge „*acest târg de sclavi*“ pe care nu i-l propune nimeni... Ceeace este mai semnificativ însă e ideea că nu vede problema prin prisma raporturilor minorității etnice maghiare cu statul român, așa cum ne preocupă pe noi, ci prin aceea a *întegralității* maghiarismului, fără distincție de granițe politice. În acest sens d-sa se găsește în căutarea unui nou viitor imprecis și vaporos.

Toate aceste n'ar fi deosebit de interesante constatări, dacă nu ni s'ar da și un răspuns asupra țelului la care tind maghiarii în cadrul actualei vieți de stat. D-nul Paál nu se oprește bucuros la această latură reală a problemei. După ce își arată nemulțumirea că oamenii noștri politici se apropie de chestiunea maghiară numai pentru a împăca utilitățile zilnice ale statului, d-sa nu vede o radicală deslegare decât într'o „*orânduire organică*“. Publicistul ungar pretinde un „*nou organism de stat*“ în care „nu ar fi vorba de acordarea unor privilegii, ci de recunoașterea în cadrul structurii de stat că atât maghiarimea cât și celelalte minorități etnice au adus în țara nouă o specială existență națională“. Limbajul nebulos se întunecă tot mai mult când autorul continuă în chipul următor: „După ce această recunoaștere a eredității naționale se va întâmpla, atunci e firesc că și limba, starea culturală și economică a națiunii respective, precum și îndrumarea împrejurărilor locale din viața publică națională, le va determina dreptul autonom de liberă dispoziție a acestor minorități“.

Cum se vede d-nul Paál, care în treacăt fie zis a trăit în Ungaria, lui Tisza fără să aibă o silabă de protestare în fața ideii că opt milioane de maghiari ațișau ficțiunea de *stat național unitar* la o populație de 20 de milioane, e de credința că poate fi justificat când la proporția numerică a României actuale vine cu formula unui stat federativ. Rețeta e simplistă și resursele de imaginație ale acestui colocvii de drept constituțional sunt destul de reduse. Utopia însă se

lărgeste și brodând pe fondul romantic, visătorul dela Cluj confundă statul român deadreptul cu republica lui Plato. Iată cum precizează d-sa postulatele ungurești din Ardeal: „*Cârmuirea autonomă socială, economică și politică pe seama fiecărui membru al vieții noastre naționale și a fiecărui teritoriu etnic*“.

Cetitorii nu știu dacă vor putea descifra realitatea din această sentință pe cât de hotărâtă pe atât de laconică, subsemnatul însă și-a dat silința s'o desfacă din sferile abstracțiunii și nereușind, ar fi cu multă recunoștință, dacă autorul s'ar arăta dispus să prezinte însuși și soluțiile practice ale acestei înalte trigonometriei politice...

În ori-ce caz teoriile d-lui Paál, ca și alte manifestații cerebrale ale spiritului unguresc de astăzi, nu pot avea decît o valoare documentară pentru omul politic de aici. Concepția salvatoare întârzie încă. Sguduirea pe urma marelui cataclism fiind prea violentă, revenirea la normalitate se va face treptat și compatrioții noștri sunt astăzi abia la începutul unui proces de elucidare a noțiunilor. Constatarea e destul de tristă, fiindcă ne așterne în față un câmp vast de rătăcirii care trebuie spulberate, dar în acelaș timp ne cere *nouă* o cît mai reală cumpănire a valorilor...

* * *

Paralel cu aceste gesturi de nelămurire cari caracterizează pe intelectualii ungueri, sașii din Ardeal, urmând temperamentul lor special și călcând pe urmele trecutului, s'au încadrat dela început în noua ordine de stat, trăgând un maxim de foloase din chibzuita lor adaptare. Opinia noastră publică a primit cu mulțumire cuvîntul lor pașnic, pe urma căruia privilegiile seculare n'au suferit nici o știrbire, deși pe-alocurea s'au găsit în conflict de interese cu elementul românesc oropsit atîta vreme.

S'ar părea însă că în ultimul timp această atitudine de înțeleaptă prudență a poporului săseșc e pusă la încercare de diverse pășiri răzlețe care surprind prin sentimentele lor agresive la adresa țării. Pe ici pe colo în organele săsești scoate capul o rancună neobișnuită, un criticism înăcrit, dispus să-și bată joc de lucruri pe care noi ne-am obișnuit să le respectăm. Adeseori ni s'au trimis coloane din aceste ziare care ne-au pus pe gânduri cu tonul lor întempestiv, făcându-ne să ne întrebăm din ce rezerve necunoscute de îndrăzneală se nasc asemenea purtări bătăioase.

În sfârșit, acum, naționalul ziar *Adevărul*, apărătorul cald al intereselor românești, publică un interview al dlui Emil Neugeboren, în care într'un limbaj supărător ni se aruncă afirmațiuni grele de care până astăzi ne-au cruțat amicii noștri sași. Autorul acestor imprecțiuni ne este pe deplin cunoscut și ne miră, că după activitatea din trecut se mai simte ispitit să ridice cuvîntul. D-sa, exponentul consacrat al imperialismului germano-maghiar prăbușit, colaborator al conțelului Tisza la *Pester Lloyd* și *Neue Freue Presse*, după-ce în cursul războiului a prăvălit cele mai ordinare injurii asupra României, cerând

nimicirea ei, nu este de sigur, cel mai chemat să-și reprezinte neamul, astăzi când toleranța românească s'ar putea să aibă sfârșit.

Fostul propagandist al schinguirii noastre de ieri crede că în noua Constituție a României pe lângă drepturile acordate în mod egal tuturor cetățenilor poate cere și stipulațiuni speciale pe seama minorităților și uitând pe ce lume trăiește d-sa lansează următoarea insinuaire: „Dacă hotărârile tratatului de pace nu vor fi trecute în noua Constituție, noi am fi siliți să apelăm la acest tratat internațional și nu e vina noastră, dacă ne uităm afară de granițele țării, căutând ajutor.“

Nu vi se par foarte limpezi în incalificabila lor provocare gesturile acestui *dușman* al nostru, care după ce s'a strecurat neatins pe urma unor grosolane injurii la adresa țării, astăzi ne amenință cu străinătatea? Fără cumpăt la vorbă, urmând vechiul dicționar de jigniri pe care fruntașii sași ca d. Rudolf Brandsch l-au detestat totdeauna, d-sa greșește foarte mult dacă nădăjduiește, că blândețele regimului românesc admit fără un răspuns drastic asemeni elucubrațiuni. Iată cum sfârșește îndrăznețul pion al monarhiei de ieri declarația sa: „Constituția trebuie să fie alcătuită cât mai în grabă, pentru-ca *nesiguranța în care trăim aici în provinciile alipite și pe care o simțim mai ales noi minoritățile, să înceteze*“...

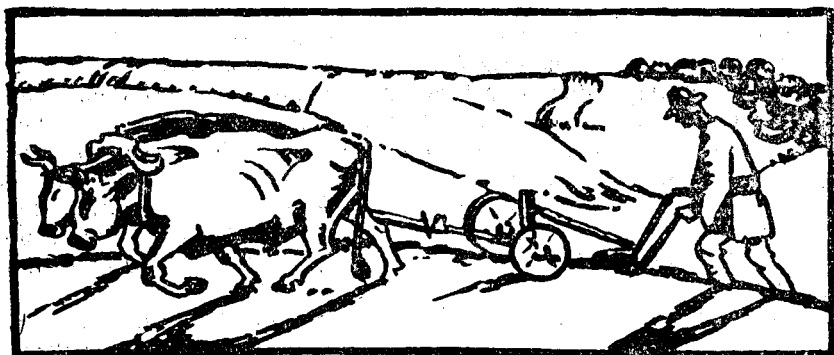
Domnul dela Brașov, cum vedeți, are aierul că se găsește pe *Ruhr-gebiet* și vorbește de „*nesiguranță*“ atunci, când, pe conștiință cu osânda noastră la moarte, contemplă senin Biserica neagră și invocă Liga Națiunilor...

Ar fi poate util să fie redusă la valoarea adevărată această postură de vitejie tocmai de către fruntașii sași de-aici. Și până atunci însă, noi o înregistrăm și-o păstrăm în amintire, trăgând concluziile normale pe seama judecății noastre...

* * *

Cu-o sinceră prietenie pentru toți, noi ne păstrăm intact programul de a înstăpâni largi libertăți cetățenești în țară. Imprejurările însă ne conving tot mai mult că minoritățile etnice în covârșitoarea lor majoritate sunt călăuzite de inerție și nu ne dau mână de ajutor în această operă de frățietate, care va trebui înfăptuită și fără dinșii tocmai spre binele lor...

OCTAVIAN GOGA

Politica măgarului lui Buridan

Politica partidului național din Ardeal s'a înfățișat și până acum, ca o insondabilă cutie cu surprize. Fatalitatea poruncește pe semne acestor conducători (cu desăvârșire desorientați în cadrele unor situațiuni schimbate) ca trecând printr'o serie de lungi și dureroase metamorfoze impuse de împrejurări, să adopte în cursul vremii cele mai variate și mai neprevăzute atitudini. O nouă recapitulare pentru cetitorii acestei reviste ar fi de prisos; cine nu cunoaște peripețiile amuzantului film cinematografic desfășurat într'o atmosferă specială de mirare publică, dela princiara primire făcută d-lui Ion I. C. Brătianu la Sibiu, de către patronii Consiliului dirigent, până la cea din urmă întrunire dela *Dacia*, unde d-nul Iuliu Maniu s'a prezentat cetățenilor Capitalei în cea mai nouă ipostază a sa, de „descălecător“ pe malurile Dâmboviței? E o înșirare de scene politice în care nimeni nu s'ar încumeta să deosibească un fir conducător sau o idee statornică, din a căror împletitură să se desprindă elanul către o țintă sigură, urmărită cu tenacitate, și, mai ales, cu credință. Veșnic în căutarea soluției practice pentru dobândirea unei înrâuriri hotărâtoare în viața publică a Ardealului, partidul național, nu numai că nu s'a priceput să-și taie o cale hotărâtă, pe care să meargă înainte, utilizându-și forțele sale, dar, cercetând în dreapta și în stânga toate potecile, așezându-se pe târguială la fiecă răsruce cu toți drumeții, părăsindu-și pe rând tovarășii alături de cari abia se încumetase să înaintese câțiva pași, pentru a căuta un mijloc de transport mai comod, — a ajuns astăzi într'o penibilă zăpăceală, complect izolat, schimbându-și în oricare moment poziția de luptă, și neștiind ce se mai face pentru a recâștiga terenul de altădată. Înaintea noastră se înfățișează întreaga tragi-comedie a unei busole pierdute...

Fără îndoială, că învierșunații noștri adversari au avut cândva, dacă nu o doctrină, cel puțin o rețetă ingenioasă de guvernare. Lo-

zorca lor inițială era aceea de a păstra Ardealul într'o unică tabără politică, și de a rămânea astfel în permanență în fruntea treburilor publice din acest colț de țară. Judecata era foarte simplistă: România întregită nu se putea governa fără ardeleni. Asigurându-și la București, un fel de reprezentanță generală a așa numitelor *interese ardelenesti* (pe cari le ocrotise atât de bine în minunatul Consiliu dirigent) consorțiul celor o sută de la Cluj ar fi găsit mijlocul să „conlucreze” cu toate partidele cari s'ar fi perindat la cârmă, potrivit unui adagiu regustoresc: — *Fiecare să-și vadă de afacerile lui, la el acasă...* Pe vremea aceea actualul președinte al Consiliului („*Făuritorul unității naționale*“) apărea ca un mare bărbat de stat, d-l N. Iorga („*Apostolul neamului*“) eră zeificat în toate birourile Resorturilor, iar profilul d-lui general Moșoiu („*Desrobitorul Ardealului*“) se răsfața în *effegie* peste toate coloanele confratelui nostru *Patria*. Câtă vreme se credea că rețeta guvernării perpetue poate fi salvată, vechiul Regat răsărea în culori trandafirii, de după granițele cari persistau încă, și oamenii săi politici se vedeau covârșiți de elogi exagerate; stăpânii de atunci ai Ardealului își închipuiau că ru vor avea nevoie să-și bată capul niciodată cu probleme mai complicate de strategie politică.

Din clipa în care, însă, planul urzit cu atâtea iluzii de fericire individuală, s'a năruit sub îmbrâncea nedelicată a evenimentelor, ne-am pomenit în fața unor manifestări surprinzătoare de violentă îndârjire a acestor mărimi regionale împotriva țării. Aceasta este geneza întregii desorientări de mai târziu. Supărarea, se zice, este un sfetnic rău. De trei ani, partidul național n'a ascultat un altul. Singurul aranjament pe care-l născocise d-l Iuliu Maniu pentru a face față împrejurărilor, n'a ținut nici un an. Trebuia un nou punct de sprijin. Și acesta, până astăzi, n'a fost descoperit nicăeri: nici în anticamera d-lui Al. Constantinescu, nici în listele de subscripție deschise de d-nul dr. Lupu în America, nici în primitoarele case ale cetățeanului Chiriță Vasilescu din culoarea de Albastru. . .

Corabia celor o sută, cu cârma ruptă, navighează de asupra apelor tulburi ale politicei românești, în cea mai desăvârșită nesiguranță. Nepricepuții ei piloți au crezut de pildă într'o vreme că abținerea dela încoronare ar fi o lovitură decisivă, menită să-i aducă dintr'odată lângă doritul liman al puterei. Dar, când socoteala s'a dovedit a fi fost greșită, a intervenit o tot atât de repede pocăință, și l'am văzut pe acelaș domn Iuliu Maniu, care refuzase să ia parte la serbările dela Alba-lulia, punând la cale întâlniri *întâmplătoare* cu M. S. Regele, prin saloanele „bizantine” din Capitală. Acelaș lucru s'a întâmplat cu vestita campanie regionalistă, începută de d-nul Alexandru Vaida. Doui ani încheiați s'a strigat aci pe la toate întrunirile împotriva „ciocoilor” din vechiul Regat, pomenindu-se la orice ocazie despre „putreziciunea” care roade organismul social de dincolo de Predeal. Pe dinaintea ochilor speriați ai cetățenilor din Ploești sau din Piatra Neamț flutura tot la două săptămâni amenințarea unui steag revoluționar, subț cutele căruia avea să se... anuleze hotărârea mării adunări dela 1 Decembrie 1918. Și nu s'a întâmplat nimic. În loc să

tragă toate consecințele acțiunii la care se angajase, partidul național a lăsat într-o zi în baltă și înspăimântătorul congres dela Alba-Iulia, și cruciada împotriva „regățenilor“, întinzând o mână sinceră și frățească acelei fărâme de partid din vechiul Regat care are în fruntea sa pe cei mai mare latifundiar din țară, pe „prințul“ Mihail Cantacuzino. . .

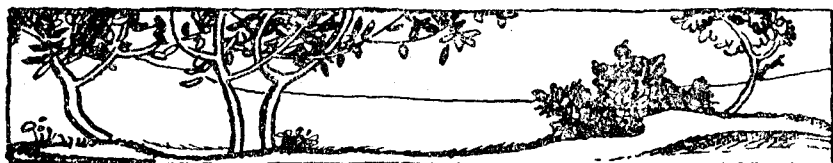
Astăzi, povestea continuă, risipindu-se până și în chestiunile mai mărunte. În ziua când au izbucnit cunoscutele incidente universitare, partidul național s'a ridicat cu aspre muștrări împotriva „tineretului neastâmpărat“, trimițând toată simpatia sa elementului evreesc, și condamnând în bloc revendicările studențești. Credea d. Iuliu Maniu, — fără îndoială, — că aceasta este singura atitudine a unui serios bărbat de stat, față de o agitație care, Doamne ferește! ne-ar arăta mai puțin occidentali decât țin să se prezinte colaboratorii prețioși ai unor întreprinderi care poartă nume atât de europenești : *Renner, Ganz, Blank*... A fost destul însă, ca mișcarea pornită din colțurile modeste ale sălilor de cursuri să găsească un ecou mai pronunțat în opinia publică, pentru ca și partidul național să-și schimbe felul de a vorbi, încurajând de data aceasta aceeași mișcare pe care o condamnasă, cu gândul că poate trage de-ací ceva folos electoral.

Bineînțeles, lucrurile nu sunt atât de simple, după cât s'ar părea, pentru că acum se supără, în schimb, d. Iacob Rosenthal. Și tragedi-comedia continuă. O scenă interesantă (cum s'ar zice o scenă de familie) s'a petrecut nu mai departe decât deunăzi, în jurul unui interviu al d-lui Mihai Popovici, publicat cu mare bucurie de *Dimineața* pentru declarațiile filosemite pe cari le cuprindea, și desmișnit energic de *Patria* pe motiv că ar fi fost inventat, în întregime, de către dnii Schulder & Berger, concesionarii exclusivi ai publicității ziarului bucareștean. Schimbul de cuvinte a fost cam acru, și d. Iuliu Maniu iar s'a văzut prins în cleștele unei dileme: ori face pe „europeanul“ și își înstrăinează simpatiile studențești, ori se declară antisemit, și pierde prețiosul sprijin al presei „independente“... Grea problemă, după cum se vede.

Ea ne-a adus aminte încă odată de cunoscuta legendă a măgarului lui Buridan, acela care neputând să se hotărască dacă trebuie întâi să bea sau să mănânce, a rămas nehoțărât, între găleata cu apă și grămada de fân, fără să se atîngă nici de una, nici de cealaltă. Partidul național nu face altceva, de trei ani. Oscilează, fără răgaz între îndrăsneală și prudență, ar vrea să fie și amenințător și cuminte, s'ar da și cu „democrația“ dar nu s'ar strica nici cu „ciocoi“, ar întinde mâna d-lui N. Iorga, dar nu se îndură de d. dr. Lupu, ar sprijini pe d. A. C. Cuza dar nu vrea să indisponă pe d. Albert Honigmann....

Sfârșitul e ușor de prevăzut. Măgarul d-lui Buridan a crăpat, de foame și de sete. Nu credem ca stomacul partidului național să fie mult mai rezistent...

ALEXANDRU A. HODOȘ

Turbinca lelei Todora

— Amintiri —

Intra fără să bată în uşă făcea doi paşi, ofta, mai făcea doi paşi, ofta iar, şi tot aşa, până când ajungea la masa unde scriam. Imi era groază s'o privesc în faţă. Ce-aş fi văzut? Doi obraji supti (frumoşi odată, de mult), brăzdați de adâncul unor lacrimi de curând şterse, urmele unor mâni brutale pe năframa aşezată ca cu furca pe capul ei, (în ce hal se va fi aflat părul nesmulţ încă, subt năframă?) şi... doi ochi turburi. Ochii aceştia turburi şi-i pironia pe scrisorile şi cărţile de pe masă, încrunta din sprâncene, tuşea, îşi punea mâna pe piept şi îmi spunea pe nerăsuflăte, că a bătut-o bărbatul cu palma, cu pumnii, cu ciomagul şi cu nu ştiu mai ce. Apoi:

— O, pentru cele cinci rane ale Domnului nostru Isus Hristos, ajută-mi!

Şi nu puteam să-i ajut nimic, să fi implorat chiar şi cele şapte săgeţi cari au străpuns inima preacuratei Fecioare. Frazele, cari obişnuiesc să le reciteze preoţii oamenilor năcăjiţi, le recitam şi eu, dar..... ce puteam să folosească frazele astea banale bieteii femei, când nici cele două sărindare ce le-a plătit unui popă unit şi unui neunit (că nu ştie omul cum s'o mai nimerească), şi nici cele trei posturi ale Sfântului Antone de Padua nu i-au adus vre-un folos?

Dela o vreme, când aveam presimţ că vine citeam câte-va pagini din „Cartea Durerii“ şi dacă venia, i-le recitam. Tot atât. Nici admirabelele pagini alui Bougaud nu puteam să mângăie pe lelea Todora. Nădejdea ei eram eu, avea convingerea oarbă, atât de oarbă, încât îmi venia să crăp de ciudă, că eu pot să-i dau ajutor efectiv şi nu vreau.

Am încercat-o însăfârşit şi pe asta. Întâlnind pe bărbatul ei în stradă, i-am spus o căzanie lungă; cu dovezi din Scriptură şi din cărţile de propagandă antialcoolică ce le citisem. Răsucindu-şi nervos mustăţile, a ascultat el cât a ascultat, dar când am început să-i descriu ticăloşia bărbatului ce-şi bate femeia, l'au apucat toate năbădăile.

— Destul, părinte, destul! Mi-ai spus o „petrecaţie“ frumoasă şi îţi mulţumesc. Eu nu prea am vreme să umblu la biserică. Dar... femeia mea are numai un popă şi popa ăla îs.... eu!

Făcu un „stânga împrejur“ şi porni spre cârciumă fredonând:

— „Subt călcăiul cisme mele

„Şade dracul şi-o muiere...“

După bătaia ce-a mâncat-o lelea Todora în seara aceea, a zăcut două zile, iar a treia zi a venit la noi de-a dreptul cu mâinile împreunate, ca de rugăciune. Nu știam, e ieșită din minți, ori din mormânt?

— O, pentru cele cinci rane ale Domnului nostru Isus Hristos, ajută-mi!

— Cum să-ți ajut, lele Todoră? — i-am zis, simțind că săvârșesc o greșeală neiertată. Făceam o mărturisire a neputinței mele.

— O, dumneata ești toată nădejdea mea!

Și-acum, s'a întunecat și nădejdea asta! Frazele din „Cartea durerii“ ce i-am mai spus, le-a ascultat cu coatele pe genunchi și cu obrajii în palme, iar când s'a dus, mai nemulțumită ca ori când, am simțit că n'o să-i mai recitez pagini din cartea asta, nici-odată!

Ar fi trebuit să mă bucur. Durerea ei prea răscolea și durerile sufletului meu. Dar tristețile ei vizite îmi făceau și bine. Atunci vedea nevastă-mea, că sunt în lumea asta bărbați mai răi ca mine..

Pentru Dumineca următoare plănuisem o după-miază de poezie. Proza revistelor primite peste săptămână o citisem în serile celorlalte zile, iar versurile, vroiam să le citesc acum, tolănit pe-o canapea și pe aripile vre-unui vers să-mi sboare sufletul în brațele lui Morfeu. Nu mă temeam de lelea Todora. Dumineca își primea porția de bătaie numai înspre seară și-apoi... aveam presimț că n'o să mai vie.

Nevasta și copiii au trecut în odaia de-alături și s'apucară să citească povești.

Versurile, bune, rele, cum au fost, le-am citit toate și somnul nu mai venia. În odaia de-alături era o larmă asurzitoare. Din când în când deslușiam glasul băiatului celui mare:

— Pașol, na turbinca, vidma!

Urma apoi un râs vesel, de credeai că se ridică lumea în slavă. Râdea și nevastă-mea și îmi venia să râd și eu. Iar între glasurile ce râdeau, deslușiam și pe-al une femei streine.

Când, după citirea încă a câtorva rânduri băiatul ajunsese la un nou „Pașol, na turbinca, vidma“, și se porni potopul de râsete, m'am dus și eu în odaia de-alături. M'am dus să râd și eu. E o adevărată fericire să râzi împreună cu copiii tăi.

Copiii se legănau de râs, nevastă-mea îi privea fericită și râdea, iar femeia streină era... lelea Todora. Râsul ei era chiar mai nebunesc ca al copiilor și de n'aș fi văzut pe obrajii ei urmele unor lacrimi de curând șterse, mi-aș fi zis:

— Iată, o femeie fericită!

Băiatul citea înainte, cu pathos. Ii urmăream mișcarea buzelor și când vedeam că încep a-se întinde a zâmbet, simțeam că se apropie acel „Pașol, na turbinca, vidma“, după-care urma o pauză de câte-va minute, ca să se sature toată lumea de râs. După-ce s'a isprăvit povestea, copiii mai strigară odată, în cor:

— Pașol, na turbinca, vidma!

Și lelea Todora râdea, de gândeai că a prins cu amândouă mâinile un bulgăr de fericire.

— Iată, — îmi ziceam silindu-mă să-mi stăpânesc râsul, cum a

nemerit băiatul meu cuiul în cap! Leacul ei nu e Bougaud, ci Creangă!

— Să fie adevărată povestea, părinte? mă întrebă după-ce își potoli cumva râsul.

— Nu știu, lele Todoră!

— Hm! De-aș avea eu o turbincă...

— Ce-ai face, lele Todoră?

— Ce să facă? — grăi băiatul. — Când ar pleca badea Iacob la cârciumă, ori, când ar vrea să o bată, ar striga numai: Pașol, na turbinca, Iacobe!

Acum să fi văzut răsede! O convorbire veselă își luă începutul, băieții se întreceau în a-i spune, cât de bine ar fi să aibă și ea o turbincă. N'ar mai bate-o badea Iacob niciodată și ar fi... fericită. În urmă fetița mea, care nu se amestecase încă în discuție, scoase un oftat adânc:

— Of! De ce nu dă Dumnezeu și femeilor năcăjite câte-o turbincă?

(În ochii neveste-mi citeam că... și ei i-ar trebui una).

Povestea asta nu știu cum, dar s'a lășit ca fulgerul în tot satul. Când plecau bărbații la cârciumă, femeile îi amenințau cu degetul:

— Apoi să nu-mi stai prea mult pe-acolo. Că aduc turbinca lelei Todoră și te înfund în ea!

A auzit-o și badea Iacob, în cârciumă. Era pe la a cincea „glăjuță“, lovi cu pumnul în masă și cântă:

— „Sub călcâiul cisme mele,

„Șade dracul și-o muiere..

— Pașol, na turbinca, Iacobe! îi strigă un bărbat ca de vârsta lui și strigătul acesta a fost ca un semnal. Toate gurile din cârciumă se uniră pentru a striga:

— Pașol, na turbinca, Iacobe!

— Ați înebunit, măi? — făcu badea Iacob încrucișându-și mâinile și privind mirat mulțimea de oameni.

Răspunsul fu un hohot general.

— Vedeți, măi, — reîncepu unul, — Iacob nici nu știe!

— Ce să știu, măi?

— Ce să știi? Că Todoră ta a căpătat o turbincă fermecată. De-acuma nu-ți mai pui tu mâna pe ea. C'atunci ea face: „Pașol, na turbinca Iacobe“ și tu... huștiuluc în turbincă... Și nu mai ieși de-acolo... Bea Iacobe, cât încape în tine, că de-acum... nu mai bei...

— Că bine ziceți, măi! Hăi, hăi, hăi! Ce-o mai bat, numai s'a-jung acasă!

Și golea, glăjuță după glăjuță, ridicându-se mereu, și mișcându-și mâinile în formă de comandă:

— Pașol, na turbinca, Iacobe!

Apoi toate gurile:

— Pașol, na turbinca, Iacobe!

Și râdea toată lumea.

Târziu, târziu, după-ce s'a lăsat noaptea, porni spre casă împlecindu-se, lovindu-se de toate gardurile și bolborosind:

— O bat, ca pe sac, să iese fum din ea...

Ajuns acasă, nimeri cumva clanța dela ușă, dar se împiedică de prag și căzu dealungul casei.

— Ei, tu muiere, — bombăni ridicându-se cu mare greutate, — cum ți-aș da o bătaie! Dar tu mă bagi în turbincă, hăi?

Apoi să tăvăli pe patul așternut, mai trăgând o sudalmă și un:

— Pașol, na turbinca, iacobe!

Un zâmbet amar se strecură pe buzele lelei Todora, zâmbetul acela, care i-se furișă în colțul buzelor de câte-ori bărbatul îi era așa de beat, încât nu mai era capabil s'o bată.

A tras și ea un somn iepuresc. În revărsatul zorilor s'a sculat, și-a pus ceva merinde într'o traistă și tiptil, tiptil, ca să nu-și trezească bărbatul, ieși în curte, luă o sapă la mână și porni spre poartă. Un glas pe jumătate răgușit, dar puternic, se auzi din casă:

— Ei, ei, tu muiere hăi! M'ai băgat în turbincă, dar... ies eu de-aici și... te bat de iese fum din tine...

Își iuți pașii și o luă către câmp. Ajunse la moșioara lor. Răsuflând din greu își șterse sudorile de pe frunte.

— O, cine mai este în lumea asta, să asude în revărsatul zorilor?

S'apucă de prășit porumbul, aruncând din vreme în vreme câte-o căutătură înspre sat, să vadă, nu cumva vine omul să rupă sapa de spatele ei?

Dar nu venia. Trezindu-se din somn, badea Iacob a luat-o către cârciumă. În drum, întâlni câți-va băieți, cari scoteau vitele la pășune. Un băiat mai curajos îi strigă cât îl lua gura

— Pașol, na turbinca, iacobe!

Și ceilalți după el, tot așa, apoi o luară la fugă, lăsând vitele de capul lor.

Ar fi fugit după ei, dar se temea că n'o să-i ajungă și se face de râs. Lușindu-și pașii, năvăli în cârciumă ca un nor și își ceru „glăjuța“. Crășmărița i-o aduse privindul prelung.

— Femeia asta, — gândi badea Iacob, — își mușcă buzele. Ar vrea să-mi spună ceva și nu îndrăznește. Ar vrea poate să-mi zică și ea: Pașol, na turbinca, iacobe!

Bău dintr'o înghițitură tot conținutul glăjuței, ceru apoi o sapă dela crășmăriță și porni și el la câmp. Lelea Todora îl văzu de departe și îi venia să bată câmpii. Dar... par'că o înțepenise Dumnezeu în pământ.

S'a apucă și badea Iacob de prășit. Au lucrat întreagă ziua, fără să-și vorbească. Abia din când în când, badea Iacob scuipa una pe ferul sapei și șuiera între dinți:

— M'ai băgat în turbincă, muiere! Dar... ies eu de-acolo...

S'a mai dus la cârciumă încă de șease-ori. Băieții îi strigau pe stradă:

— Pașol, na turbinca, iacobe!

Astea le înfrunta oare-cum. Dar în cârciumă, după cea dintâi înghițitură intra dracul în toți oamenii.

— Pașol, na turbinca, Iacobe! strigau într'un glas, iar el răcnea și îi venea să s'arunce asupra lor... dacă n'ar fi simțit o greutate mare în picioare.

— Hm, hm! — își zicea, — m'a băgat muierea în turbincă și pace!

Plătea, se ducea acasă și arunca femeii o căutătură strașnică.

— Ei, tu muiere, m'ai băgat în turbincă!

Intr'o Duminecă porni, acum a șaptea oră, spre cârciumă. În spațiul larg din fața cârciumei se jucau o mulțime de copii, băieți și fetițe de toate vârstele.

— De unde a răsărit atâta potop de copil? — se întreabă plecându-și capul în pământ și simțind o răceală trecându-i prin vine.

Au răsărit din pământ, ca să-i strige:

— Pașol, na turbinca, Iacobe!

Iar oamenii, cari se uitau la jocul copiilor, bărbați, femei, flăcăi și fete, râdeau și strigau și ei:

— Pașol, na turbinca, Iacobe!

Simți sub picioare așa un fel de cutremur de pământ. O șterse pe-o stradă lăturalnică...

* * *

De atunci, vizitele lelei Todora s'au mai rărit și nu mai erau triste. Vedeam întipărită pe fața ei liniștea pacea și fericirea și mă simțeam fericit și eu. O întrebam: ce mai face badea Iacob? — și atunci doi stropi de lacrimi se furișau în ochii ei.

— Turbinca aia, părinte, turbinca aia!

Odată i-am citit biografia lui Creangă. A ascultat-o ca pe-o Evanghelie.

În primăvara următoare au cumpărat două junci, cele dintâi vite ce le-au avut vre-odată în ograda lor. Atunci lelea Todora mi-a adus prescuri, să fac o sfântă liturgie pentru răposatul Ion Creangă. Am făcut-o. A fost și ea de față și se ruga în genunchi, ca o sfântă. Când citeam ecteniile diaconești, părea că aude o mișcare ușoară în dreptul sfintelor uși, ca „o suflare de vânt ce vine repede“, cum zise Scriptura. S'a coborât poate și spiritul diaconului Creangă la slujba asta?

Acum, în curtea lelei Todora sunt două vaci cu viței. Uneori, o întâlnesc când le duce la adăpătoare.

— O, părinte, — îmi zice atunci privindu-și cu fală vacile — de ce n'am dat eu de turbinca aia mai de bună vreme?

Și totuși, o neînsemnată încreștură i-se ivește pe frunte.

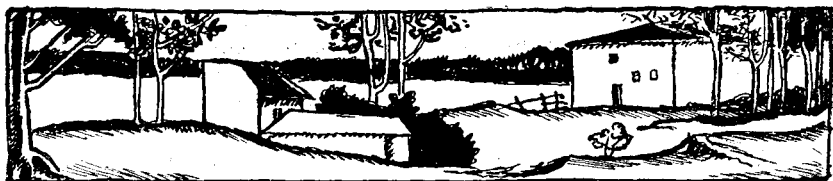
Se gândește desigur, că va veni o vreme, când cu ochii plini de lacrimi și cu glas stins, vrând-nevrând va trebui să zică:

— Pașol, na turbinca, Iacobe!

Și badea Iacob... huștiuluc în turbincă...

Și n'o să mai iese de-acolo... nici odată...

SEPTIMIU POPA

Orașele noastre:

Aradul

În Ungaria de ieri se știa la Budapesta că Aradul este orașul „celor 13 martiri” maghiari. Amintirea tragică a generalilor împușcați aci, dintre cari cei mai buni erau străini, victime mai mult ale romanticismului epocii decât ai ideii maghiare, a inspirat multă vreme sufletul aventuros al stăpânilor de ieri ai orașului. Aradul, astfel cum s'a dezvoltat în ultimii cincizeci de ani, avea o notă specială: aceea a improvizărilor chemate să arate și ceiace nu există, acoperind în fiecare zi adevărul și realitățile atât de incomode pentru guvernanții nou-veniți.

Ceiace face astăzi din Arad un oraș vrednic de văzut și de studiat nu sunt însă statuetele și monumentele ridicate pentru a simboliza evenimentele petrecute sau plătuite, nici arhitectura greoaie a palatelor, zidite într'un stil fără de viață, înlocuit din împetrișarea și încrucișarea unor linii gotice, pe un fond dominat de împodobiri mai degrabă arabe sau semite decât maghiare, și mai ales lipsit de frumusețea și armonia formelor. Aradul moștenit de noi, este o icoană vie de ceiace poate să facă credința nestrămutată, pornirea romantică a unui popor, atunci când este ajutată de puterea nemărginită, de resursele nesecate ale organizației de stat.

Nu era nimic mai natural, ca la încrucișarea celor trei drumuri, dintre cari unul vine din Banatul românesc cu o mică minoritate de șvabi și sârbi, celălalt din Ardeal și al treilea din Bihorul locuit în majoritate de români, să se desvolte un centru dacă nu curat românesc, apoi cel puțin păstrându-și caracterul său original.

O comparație între structura etnică a orașului de altădată și aceea a celui moștenit ne va da măsura străduințelor depuse — și nu fără rezultate — pentru a opri dezvoltarea naturală a Aradului, îndrumându-l într'o direcție artificială. Dar o comparație între ceea ce a fost și ceea ce este azi Aradul, va convinge pe fiecare, cred, că ungurii au avut puternice motive să nu considere de utopie „ideia de stat unitar maghiar.”

Recensământul făcut pe vremuri sub austriaci înainte de 1867 ne dă pentru Arad la o populație de 24.000 locuitori $\frac{1}{3}$ români, $\frac{1}{3}$ sârbi, în vreme ce ungerii, cu germanii, ovreii și alți locuitori de abia complectau ceialaltă $\frac{1}{3}$. Românii și atunci ocupau părțile mărginașe ale orașului, strecurându-se numai cu mare greutate în breslele stăpânite de sârbi și germani. În schimb centrul, viața comercială în întregime era dominată de elementul sârbesc. Popor cu oarecari tradiții în aceste locuri, dând istoriei maghiare pe lângă un Tökölyi și alți bărbați de seamă, sârbii ocupau și funcțiile publice, unde maghiarii nu erau decât anexe, după cum și ovreii nu dețineau în comerț, decât poziții secundare.

Ce s'a ales din Aradul de altădată?

Recensământul făcut ultima oară de maghiari, la un total de 52.000 locuitori ne dă pe lângă o majoritate absolută a maghiarilor, numai 23.000 sârbi și cu toate că în restimp o nouă populație românească s'a alăturat prin alipirea cartierelor Gai și Șega de oraș, numărul românilor oscila între 8500—9000.

Orașul de câmpie, zidit lângă „schelă“ cum numesc bătrânii din Pârneava și acum locul unde acostau luntrile cari susțineau legătura cu Banatul, sau plutele cari aduceau spre câmpie adică la „pustă“ bogățiile Ardealului, — prin stăruința guvernelor din Budapesta s'a prefăcut în 50 ani într'un oraș unguresc. Procesul de prefacere și asimilare, pornit de instituțiile culturale publice, mult mai numeroase decât trebuințele elementului maghiar, de energiile mereu reîmprospătate de capitala Ungariei, de legăturile economice cari se îndreptau tot mai mult spre Budapesta, a fost aproape terminat în momentul când noi am pus stăpânire pe acest oraș.

Clasă de mijloc, sârbească altădată, azi e maghiară. Cea de sus, austriacă în sentimente atunci, de origine sârbească, germană și chiar maghiară, s'a pierdut cu totul. Comerțul e în mâna ovreilor maghiarizați, asemenea și industria mare. Iar cea mică este reprezentată tot de maghiari ca origine și alte elemente maghiarizate complet.

Noi am pierdut mult, foarte mult.

Dar sârbii au pierdut totul.

Era înduioșător să vezi în anii dinaintea războiului publicul sârbesc eșind la sărbători mari dela biserică. Intelectualii părăsind biserica, vorbeau ungurește între ei, generația mai nouă ne mai înțelegând nimic din slavoeasca preotului. Populația de jos, trăind între români, se folosea bucuros de limba noastră.

Cea mai bună caracterizare a procesului acestuia de contopire, de moarte înceată dar sigură a unui popor, am auzit-o din gura unui bătrân sârb prin anul 1912. Privind la mulțimea de copii ce eșiau dela școala primară sârbească, certându-se românește, a exclamat: „nici aceștia nu mai sunt sârbi!“. Iar după ce și-a aruncat privirea spre catedrala noastră, — acoperită cu arama cumpărată dela sârbi și cari în vremuri de mărire servise la acoperiș bisericei sârbești, — a spus: „Vă dăm îndărăt ce v'am luat, un vechi împrumut, dar —

arătând spre centrul oraşului — acelora nu le datorăm nimic şi ne iau ce am avut mai bun!”

Dacă sârbii au pierdut totul, apoi pierderile noastre nu se pot compara decât cu câştigul maghiarilor. Aradul este oraşul Munţianilor, Botyanilor, Argyelanilor (Muntean, Botan, Ardelean) şi Petranilor cari jură, că nici odată nu au fost români. Vidu, Groza, Cărăbaş, Vălean, Lupu sunt tot atâtea nume de maghiari gr. or. hărăziţi de regimul trecut, ca se formeze nucleul credincioşilor pentru proiectata episcopie gr. or. maghiară. Ce a făcut din aceşti nenorociţi regimul de aspirare culturală şi sufletească o putem aprecia mai bine, dacă ştim, că primul drapel românesc, arborat de armata română pe gara din Arad, a fost sfâşiat de un tânăr cu nume românesc, ai cărui părinţi nu-şi uitaseră încă cu totul limba strămoşească.

* * *

Nu mai revenim asupra mişcărilor culturale şi politice legate de Arad, ele fiind prea bine cunoscute de publicul românesc. Aceste frământări au influenţat însă populaţia românească din Arad. Pârneava, Gaiul, Şega în contact permanent cu instituţiile noastre culturale şi bisericeşti s’au resimţit de aceste mişcări. Mândria şi conştiinţa naţională au început să se manifeste prin concerte şi alte serbări cu caracter românesc. Pârneava şi-a ridicat o casa naţională, care face mândrie iniţiatorilor ei. Procesul de înstreinare a sufletelor a încetat la populaţia românească în contact cu biserica şi celelalte manifestări româneşti. Păcat, că această influenţă nu a putut cuprinde şi clasa micilor meseriaşi români, în mijlocul cărora procesul de asimilare a continuat până la sosirea dorobanţului român.

Azi şcoala românească primară şi-a împătrit numărul elevilor. Şcoalele secundare româneşti de abia mai pot cuprinde elementele dornice de cultură ce se revarsă de pe câmpie şi din podgorii. Manifestări de ordin cultural, politic, vorba românească care se aude tot mai des te fac să te simţeşti mai acasă la tine.

Dar... Aradul încă nu-i al nostru.

Trecutul şi-a imprimat adânc pecetea sa.

Dacă primim ca adevăr, că ţara, independent de situaţia politică este a celui ce deţine de fapt şi în mod efectiv pământul, muncindu-l şi trăgând din el toate foloasele, atunci cu atât mai mult trebuie să admitem, că oraşele ca centre comerciale şi industriale sunt ale celui ce stăpâneşte vieţa lor economică.

Viaţa economică a Aradului ne este azi încă streină.

Puţinele magazine, industrii mici, întreprinderi româneşti înfiinţate mai nou nu au modificat încă situaţia economică. Industriile mari, „naţionalizate“ în felul ştiut au adus puţini funcţionari români, cari însă îndeplinesc acelaş rol ingrăt, pe care-l deţin românii aleşi în direcţiunile unor întreprinderi străine.

Acest anahronism iese la iveală şi în manifestările noastre culturale. Faţă de o stagiune permanentă de teatru maghiar, exigenţele

noastre culturale sunt satisfăcute de rarele turnee ale trupelor românești. Și celelalte manifestări culturale ale noastre sunt anemice.

La Arad, ca și celelalte orașe de frontieră avem nevoie de un front economic, singura bază solidă a începutului de front cultural, cetățuile de cultură superioară fiind apanajul unor elemente mai avansate economice.

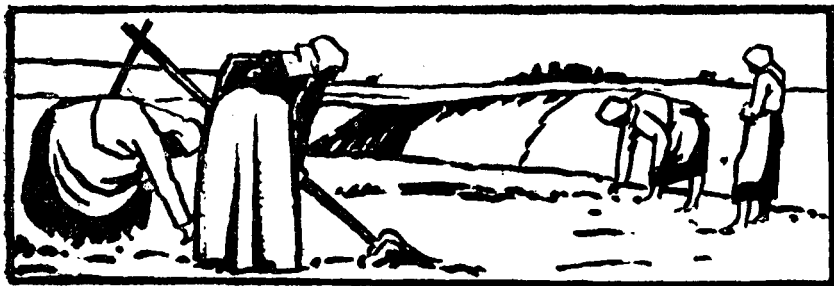
Funcționarii români trăind în mizerie alături de profesori, magistrați, ofițeri, cari numai cu greu își ascund lipsurile în dosul unei eleganțe înșelătoare, nașterea și apariția grea și moartea tot atât de repede a trei, patru gazete românești sunt simptome, că nu s'a făcut bine, când fără a ține seamă de situația economică a orașelor dela frontieră am încercat să dăm tot decorul unei stăpâniri românești.

Am trimis armatele înainte fără avangardă, fără muniții, ba uitând îndărăt și bucătăriile de campanie.

La Arad deocamdată nu suntem decât santinele înaintate ale românismului, păzitorii unei ordine, care servește încă interese streine. Avem însă mângăierea, că suntem stăpâni.

TRAIAN BIRĂESCU

Un program agrar

Dintre problemele scoase la suprafață de adâncile prefaceri actuale, problema agrară este calul de bătaie al partidelor noastre politice. Pentru că, dacă e adevărat că țărănimea este „talpa țării“, tot ea va rămânea și temelia tuturor parlamentelor. De aci furia cu care se năpustesc politicianii neofiți asupra acestei probleme, născocind teoriile cele mai fantastice, nu ca să fericiască țărănimea, ci ca să obțină puterea.

Licitația publică pe această temă nici acum nu s'a sfârșit, deși toată lumea știe că marele act de dreptate socială este înfăptuit de mult de guvernul d-lui general Averescu. Toată lumea a luat act de acest eveniment istoric numai partidele adverse politice, nu.

Am văzut toamna trecută pe actualul ministru al agriculturii cum i se curma răsufierea alergând dela un capăt la celalalt al țării, ca să tragă prima brazdă și să lămurească „talpa“ parlamentului (doctrina liberală nu cunoaște „talpa țării“) că nu generalul Averescu, ci Ion Brătianu este acela care a dat pământul țaranilor. „Naționalistii d-lui Maniu sunt și mai hazlii. Aceștia susțin că actul de dreptate socială a fost făcut de marele Sfat, cooptat dela Sibiu, prin legea lui agrară redactată de un contabil de bancă și prin celebrul ordin care socotea de sub arendă forțată întinsele domenii ale societății, Reșița.

Partidul țărănist neagă pur și simplu că s'ar fi schimbat ceva în această țară, pe care ei promit solemn să o transforme într'un adevărat paradis, cu ajutorul programului inspirat din doctrina Sovietelor rusești.

* * *

În vreme ce licitația acestor partide mai găsește naivi cari își pleacă urechea, vine d-l Constantin Garoflid, desigur cel mai autorizat om în această țară în chestiuni agrare, să fixeze pentru partidul poporului cât și pentru toată lumea de bună credință viitorul program agrar al țării, într'o broșură apărută acum de curând.

Legile agrare ale României întregite, — spune d-l Garoflid — sunt legi politice cari se ocupă în primul rând de revendicările so-

ciale ale claselor rurale și numai într'o măsură mai restrânsă au în vedere progresul economic. Acestuia din urmă abia politica noastră agrară viitoare va trebui să-i dea o deslegare. Totuși, legile votate nu au scăpat din vedere cele două condiții esențiale ale progresului una de ordin juridic și alta de ordin psihologic.

Prima condiție este libertatea circulației proprietății țărănești. De acum înainte țăranul poate dispune liber de lotul lui: îl poate arenda, vinde, cumpăra, fără vre-o restricțiune. Această liberă circulație a pământului va avea ca rezultat selecționarea elementelor celor mai active. Prin aceasta, populația rurală se va diferenția într'o clasă înțărîtă și alta care va fi împinsă spre meșteșug, comerț, industrie.

Problema diferențierii țăranimei este foarte importantă, deoarece aceasta ne va aduce și naționalizarea orașelor din Transilvania, Bucovina și Basarabia. Istoria ne arată, că popoarele care nu au avut această diferențiere — persistând într'o organizație agrară primitivă — au rămas simple colonii de exploatare. Lipsind diferențierea populației românești în trecut, lucrătorii industriali și meseriașii s'au format din neamuri streine.

A doua condiție este de ordin psihologic. După înfăptuirea reformei agrare țăranul va trebui să se convingă că nu mai are unde să se întindă și că soluția chestiunii agrare stă în ridicarea producției.

Intensificarea producției agricole este și o problemă de actualitate arzătoare. Este un fenomen general în țară, că producția agricolă este în continuă scădere: în cantitate cât și întindere. Ca măsură imediată propune menținerea cu orice preț a nivelului agriculturii din Ardeal și Bucovina și ridicarea la acelaș nivel a aceleia din vechiul Regat și Basarabia.

În ce privește ridicarea agriculturii în viitor, d-nul Garoflid arată, rând pe rând, toate mijloacele pe care va trebui să le aplice statul nostru. Printre acestea amintim: comasarea proprietății țărănești, organizarea unui învățământ agricol științific și practic. În cadrele acestui învățământ să se înființeze la țară și școli de meserii, pentru canalizarea proletariatului agricol ce se va creea.

Dar statul va trebui să se intereseze nu numai de agricultor ci și de pământ, de regiunile unde agricultura nu se poate face: de munte și de baltă. Statul trebuie să reglementeze cu multă grijă producția forestieră și ocrotirea pădurilor. Improprietărirea individuală în pădure ar fi un dezastru — zice d-nul Garoflid. Să tindem și la oprirea pășunatului în păduri, transpunându-l în bălți.

Desvoltarea agriculturii trebuie să înceapă dela munte, prin împăduriri sistematice și prin regularea cursului torenților. Numai acestea vor putea asigura în viitor producerea forței motrice și irigațiile. Iar până atunci să introducem arătura adâncă, arătura mecanică.

Pentru realizarea acestui program de organizare agricolă trebuie, firește, bani. Să se creieze un institut de credit agricol, care să înlesnească toate investițiile, precum și necesitățile de sporire a capitalului de exploatare.

Producția sporită a agriculturii va trebui industrializată, prin ridicarea de fabrici la țară și comercializată prin organizarea unei puternice societăți, care să aibă magazine după sistemul american.

Însfârșit, înlăptuirea programului schițat reclamă reorganizarea ministerului de agricultură pe principiul stabilității și continuității, înființarea Camerilor agricole pentru atragerea agricultorilor în sfera intereselor generale și pentru apărarea intereselor lor. Cadastrul și cărțile funduare, să se introducă în întreaga țară. O politică vamală bine chibzuită și dreaptă să asigure produselor agricole debușeu și în străinătate.

* * *

Acesta trebuie să fie programul agrar viitor al statului român, acum după ce $\frac{9}{10}$ din pământul cultivabil al țării a devenit proprietate mică. Cum vedem toate sunt chestiuni streine de preocupările licitatorilor de tarabă. Aceștia continuă cu lozinca importată a paradisului pământesc. Măcar lumea conștientă și de bună credință să nu creadă și dorească acest paradis al vorbelor, pentru că vorbele nu pot să rezolve niciodată nimic.

I. BĂNĂȚEANU

Viața literară

„Romanțe pentru mai târziu“

— In jurul poeziei d-lui Ion Minulescu —

Editura „Cultura Națională“, care după cât am putut judeca până acum urmărește un plan sistematic în rânduiala tipăriturilor sale, ne dă ocazia să recitim, ca o noutate de librărie, *Romanțele pentru mai târziu* ale d-lui Ion Minulescu. E o senzație literară pe care o apreciem cum se cuvine, această revenire după cincisprezece ani, a unor versuri, primate la apariția lor ca o adevărată revoluție a poeziei românești. D. Ion Minulescu trebuie să se consoleze. Soarta revoluțiilor e să îmbătrânească. Gestul cel mai inovator se banalizează și, deci, se potolește cu vremea. „Marsilieza“ e astăzi un pașnic marș burghez. Și *Romanțele* acestea au prins de-asupra lor ireparabila patină a vremii, din paginile pline de îndrăsneală se desprinde un parfum de melancolie întârziată, și ceea ce era scris, cu atâta încredere, pentru „mai târziu“, poate fi privit de pe acum, ca un mic capitol de istorie literară.

Poetul zicea atunci:

*Deschideți poarta dar,
Și'n cale.
Ieșiți-mi toți cu foi de laur,
Iar voi ce măsurăți cu versul gândirile ce n'au măsură,
Veniți în jurul meu de grabă,
Și'n cântul lirelor de aur,
Porniți cu mine împreună
Spre lumea 'n care nu-s castele cu punți și șanțuri feudale,
Nici ruginite porți de-aramă la care bat cei noi sosiți...
Veniți cu toți cât mai e vreme,
Și mai puteți cânta —
Veniți!..
Veniți să vă aprind în suflet lumina stinselor făclii
Și'n versuri fantasmagoria și vraja nouilor magii.*

*Iar cânturile voastre —
Cânturi, cu care azi cerșiți o pâine,
Să le'ncunun cu violetul aureolelor de mâine!..*

Dar poarta a rămas închisă la glasul artei viitoare.

Era prin anul una mie și nouă sute opt — îmi pare.

Ar fi de însemnat poate, cu acest prilej, unele constatări asupra elementului de *noutate* care animează din când în când răspântiile evoluțiunii artistice. Elucubrațiunile recente ale „futurismului“ au trecut repede în vraful curiozităților de muzeu, deadreptul din vitrina librăriilor, în timp ce șoldurile Venerei dela Millo vor rămânea mereu expresiunea unei concepții estetice, care nu se va învechi niciodată. Judecata, deobicei superficială, a marei majorității a cetitorilor de pretutindeni, se impresionează oricând mai mult de elementele *decorului*, în care se înfățișează așa numitele noi curente literare. Odată ce privirile se deprind cu schimbarea peisajului, viața care pulsează în marginele lui apare sub aspectul hotărâtor al eternității. Cine s'ar mai emoționa, acum, de ostentativa jiletcă roșie a lui Théophile Gauthier și unde se mai resimte un ecou de indignare de pe urma crezului naturalist al lui Emile Zola? Ce a fost temerar ieri, apare în aprecierea de astăzi, ca o consacrare. Vremea tocește chiar și asperitățile inovațiilor.

Inspirația bizară a d-lui Ion Minulescu nu mai stârnește, după cincisprezece ani, nici-o mișcare de surprindere. Țelul pe care-l urmăreau aceste versuri cu orizonturi largi, a fost ajuns mai curând decât își închipuia poate cineva atunci când ne băteau la poartă în numele „artei viitoare“. Poezia simbolistă e un oaspe pe care îl cunoaștem. Strofele stropite cu atât parfum ciudat, umbrite de prora „celor trei corăbii“, încercate de farmecul turburător al „iubitelor cari mint“, — au trecut demult în hora locurilor comune.

În câte locuri nu se declamă azi?

Eu știu c'ai să mă'nșeli chiar mâine..

Dar fiindcă azi mi te dai toată,

Am să te iert —

E vechi păcatul

Și nu ești prima vinovată!..

În cinstea ta — cea mai frumoasă din toate fetele ce mint, —

Am ars miresme-otrăvitoare în trepieduri de argint

În pat ți-am presărat garoaje

Și maci —

Tot flori însângerate,

Și cu parfum de brad pătat-am dantela pernelor curate,

Iar în covorul din perete ca ș'ntr'o glastră am înfipt

Trei ramuri verzi de lămâiță

Și-un ram uscat d'Eucalipt.

Am încercat cândva, în paginile acestei reviste, să desprindem câteva note caracteristice, cari deosibesc așa numita „poezie simbolistă“ românească. *Romanțele pentru mai târziu*, peste cari a trecut deatunci valul unor alte lozince artistice, și mai cerebralizate, alcătuiesc punctul de plecare al acestor noi formule poetice.

Regăsim aci, în celdintii volum al d-lui Ion Minulescu, întrebuințarea exclusivă o versului *liber*; dar, d-nul Ion Minulescu se mulțumea atunci cu puțin. Nu era vorba, cum s'a mai spus, de realizarea unui ritm interior al versului, care se înfrățește cu starea sufletească desprinsă din fiecare frază, ci pur și simplu de un artificio de transcriere, care rupea în forma neregulată a unor zig-zaguri, o prozodie cunoscută tuturor poeților de până atunci. Și regăsim impresionantul vocabular, încărcat de neologisme, care a îmbogățit fără îndoială resursele limbii noastre literare, dar de pe urma căruia ne-am ales mai târziu, cu multe exagerări, oferindu-ni-se de multeori, în locul unui aliat lexic mai maleabil, o adevărată invazie de franțuzisme cu desăvârșire inutile. Evident, că *Romanțele pentru mai târziu* nu pot fi făcute răspunzătoare pentru ceea ce a urmat. Suflul oarecum occidental, pe care l'a adus în epoca acelu osificat poporanism, care începuse să-și facă loc la *Viața românească* și prin alte case puțin aerisite, a fost o prețioasă contribuție la lărgirea orizonturilor literaturii noastre tinere...

*Pe aeelaș drum,
Mânați de-acelaș îndemn nefast al năzuinții —
De-aceleași ne'nțelese-avânturi spre tot mai sus,
Pe-acelaș drum,
Pe unde eri trecură poate
Străbunii noștri
Și părinții,
Pe unde unii după alții, drumeții trec de mii de ani;
Noi —
Cârora ni-i dat să ducem enigma vieții mai departe
Și doliul vremilor apuse
Și-al idealurilor scrum,
Pe-acelaș drum,
Vom trece mâine cerșind din țiterile sparte
La umbra zidurilor mute
Și-a secularilor castani!*

Răsfoind *Romanțele pentru mai târziu*, putem indica de pe acum locul lor aproximativ, sub unghiul unei critice obiective. Ar fi mai greu să prindem, într'o fidelă cutie de rezonanță, ecoul pe cari l'au avut. Înfrăurirea exercitată de d-nul Ion Minulescu asupra succesivilor săi legitimi, nu se poate nega. Rămâne într'adevăr „pentru mai târziu“ deslegarea întrebării dacă această înfrăurire a fost ori nu determinantă în desfășurarea lirice românești.

at a. h.

Naționalizarea

Decând, mă rog, ne-am întregit,
In țara noastră românească
Partidele s'au înmulțit,
Și parcă vor să se sporească,
Sunt fărăniști, averescani,
(Ici-colo, câte-un liberal)
Dar, de atât amar de ani,
Doar unu-și zice: național.
Enigma nu cred c'o ghiciți,
Deși pe toți ne intrighează:
E botezat așa, să știți,
Fiindcă — naționalizează!

Dușmanii vor să ne mineze
Mizeriile se țin lanț,
Deci, țara vrând s'o lumineze,
Partidul face-apel la „Ganz“
S'a dat apoi cu „Weiss și Brenner“,
Și adevăr vouă vă spun,
Acel ce nu va fi cu „Renner“
Va fi amar de pielea lui!
Partidul marilor nădejdi,
Bacșișuri grase încasează,
Dar, înfruntând orice primejdii,
Eroic, — naționalizează!

Vreo patruzeci de mii pe lună
Primește Vaida dela Blank,
I-o leafă, cred, destul de bună,
(O spun pe față, eu sunt franc!)De două ori pe an sosește
La Bancă, cere un registru,
Și-atâta face, iscălește:
„Vaida-Voivod, fost prim-ministru.“
— „Nu e frumos (zice norodul)
„Pe Vaida, Blank îl speculează!“
El nu-și dă seama că Voivodul
Pe Blank, — îl naționalizează...

*Astfel, și pe-alți transilvăneni,
Pe Honigman din Scărișoara
Pe Paukerow din Pietroșeni,
Pe Rosenthal din Timișoara,
Pe Brauer (mândrul bănățean)
Pe Fagure, (vlăstar de Moși)
Și pe frumosul bihorean
Pe Schulder, da, pe toți, pe toți,
I-adun' acuma popa Manu
Tocma'n Iârnave îi botează,
Și, ajutat de Agâraiceanu,
Maniu, — îi naționalizează..*

*Cândva, partidul va dispărea
Căci totu'n lume-i trecător
(Iar azi în România-Mare
Se moare vai! foarte ușor...)
Și-i va fi greu, în neagra vreme
Subt glia rece, la subsol,
Sărac și fără tantieme,
Fără program, flămând și gol...
S'o răzbuna atunci, Vintilă,
Căci ura lui e veșnic trează,
Nici de subsol el n'are milă,
El și-aici, — naționalizează.*

ION IONESCU-TRICOLOR
*membru în Consiliul de administrație
al societății „Dividendul român”*

INSEMNAȚI

Lămuriri.... Sunt în deajuns de cunoscut comentariile, unele mai de interesate decât altele, cari, potrivit unui înrădăcinat obicei, au fost brodate de către unele gazete din Capitală, pe canevaua ultimelor tratative dintre partidele de opoziție. În special presa care prin confrății noștri Albert Honigmann și Iacob Rosenthal, stă atât de gentil la dispoziția d-lui Iuliu Maniu, s'a grăbit să trâmbeze cetitorilor săi, ca o justificare pentru existența de mâine a partidului național, că ideea unui acord de opoziție cu partidul poporului, ar ascunde în dosul ei proiectul unei viitoare colaborări de guvern. Se înțelege dela sine, că această fericită alianță trebuia să se întâmple, — după pofța foștilor noștri amici din Consiliul dirigent, — cu mult visată și îndelung dorită „sacrificare“ a d-lui Octavian Goga. În cadrul acestor aprinse născociri ale unei fantazii de suburbie, însuș d. general Averescu apărea ca un fel de Saturn modern, gata să-și mănânce proprii săi copii și hotărât să se despartă de partizanii săi din Ardeal pentru negrăita plăcere de a recolta colaborarea strălucită a d-lui Romulus Boilă, fostul patron al comisarilor de alimentare, de pe vremuri.

Noi, firește, am pus la punct toate aceste elucubrații, arătând lucrurile în adevărata lor lumină. Cuvântul autorizat al d-lui general Averescu vine astăzi să risipească toate nedumeririle, și e chemat încă odată să aducă la realitate pe cei cari începuse să se cam bucare, înainte de vreme.

Lămuririle președintelui partidului poporului, respingând antipatica apariție a „ardelenismului“ în politică întărește înțelesul luptei noastre împotriva regionalismului, și arată încă odată câtă dreptate aveam proclamând în paginile acestei reviste, principiul biruitor al guvernărilor sprijinite pe organisme politice unitare, iar nu pe formațiuni improvizate, alcătuite din frânturi de partide provinciale.

Altă minciună. Se înțelege ușor că dacă s'ar apuca cineva să desmintă toate știrile neadevărate cari apar în tânăra noastră presă democrată, ar trebui să scoată, săptămânal, cel puțin un volum de câteva sute de pagini. Mișună minciunile, în coloanele unora dintre gazetele noastre, ca cele mai antipatice insecte parazitare. Suftem nevoiți totuș, uneori, când îndrăzneța jivină se apropie prea mult, să ne luăm măsurile de apărare.

Alegerea dela Ighiu a dat de pildă un nou prilej *Patriei*, să lanseze câteva falșuri, afirmând între altele că părintele d. Elie Dăianu, senator de Alba-Iulia și unul din fruntașii partidului poporului din Ardeal, ar fi făcut propagandă pentru d. Petru Metes, candidatul partidului liberal, în cercul unde acesta a candidat.

Știrea este cu desăvârșire falsă. Încă o născocire care trebuie strivită cu piciorul...

Episcopul Glattfelder. — Se anunță apropiata plecare a episcopului Glattfelder dela Timișoara. N'avem nici un motiv să manifestăm păreri de rău pentru această despărțire. Acest șvab renegat, reprezintă în mijlocul Banatului o concepție ostentativ maghiară, făcându-și obiceiul de a vizita și partea diecezei sale rămasă în Ungaria, și proferând la Budapesta insulte la adresa țării care-l adăpostește. În ultimul timp trimisese către credincioșii săi, o circulară prin care califică exproprierea pur și simplu ca o hoție.

După cum suntem informați, la Roma s'a hotărât retragerea lui din demnitatea pe care o ocupă. Nădăjduim că înlocuirea nu se va face printr'un nou maghiaron, și guvernul va stărui ca drepturile Coroanei în cece privește numirea noului episcop să fie respectate, deși, nepriceput cum este în materie bisericească, până acum n'a luat nici o măsură ca aceste drepturi să fie consfințite printr'un concordat.

Cine l'a inventat? Vorbim în altă parte a revistei noastre despre emoția care a cuprins opinia publică transilvăneană în fața îngrijitoarelor înțepături schimbate între *Patria* și *Dimineața*, — două prietene atât de bune, — pe tema unor declarațiuni ale dlui Mihai Popovici. Mărul discordiei, — e în destul de mălăeș. Neînțelegerea

a isbucniț dela învinuirea că „interviuvul“ improvizatului fruntaș nu e veritabil, ci a fost născocit într'o cafenea oarecare de pe strada Sărindar.

Chestiunea nu ni se pare atât de interesantă. Părintele Agărbiceanu se trudește să descifreze într'o „carte necităă“, misterul acesta profesional. Noi credem însă că, mai 'nainte de a ne ocupa cu întrebarea : cine a inventat „interviuvul“ —ul d-lui Mihai Popovici, ar fi de stabilit o alta : cine l'a inventat pe d. Mihai Popovici?...

Ar fi în stare, chiar *Gazeta Transilvaniei*, să deslege această șaradă?

„Cultul eroilor“. N'am avut nicio dată nimic de spus împotriva celor morți, conformându-ne până acum, în toate acțiunile noastre, de vechiul dicton, că atunci când n'ai ce vorbi bine despre ei, să înfășori memoria lor într'o binevoitoare tăcere. Dar, ni se întâmplă că din două părți ale Ardealului, dintr'un sat din județul Sibiului și dela Lugoj, suntem întrebați de către doi cetitori, cari cer lămuriri asupra eroismului lui Lupu Dichter și Alexandru Rubin, pe cari ziarele cum s'ar zice „independente“ dela București vor să-i introducă în conștiința poporului român ca pe niște binefăcători ai țării și martiri ai ideei naționale, alături de Horia, Cloșca, Crișan, Avram Iancu, fecioara dela Jiu, și așa mai departe.

Administratorul revistei nu e acasă în acest moment, iar redacția nu știe nimic despre cei doi eroi, așa încât cu toată părerea de rău, trebuie să transmitem și noi întrebarea mai departe. Poate s'o găsi cineva să ne lămuirească și pe noi, din altă parte decât din birourile „Adevărului“.

„Presa“. Acesta este titlul simbolic pe care-l va purta, ogindind probabil idealul ziaristic al editorilor ei, o nouă

gazetă bucureșteană, a cărei apariție e fixată pentru luna Martie. După anunțurile lansate până acum *Presa* arată să fie ca o soră de dimineață a *Luptei*. E necesară, se vede, o anumită simetrie de tarabă pe seama acestor întreprinderi de negustorie a tiparului: *Dimineața și Adevărul, Presa și Lupta*. Concurența e deschisă...

Mărturisim că nu încercăm nicio satisfacție deosebită în fața apariției noului nostru confrate. Ne-am fi bucurat, desigur, dacă numărul atât de restrâns al ziarelor cu adevărat românești, ar fi sporit cu unul. Dar așa... Noi socotim că d. Albert Honigman n'are absolută nevoie să-și etaleze proza în două cotidiane, cași cum unul singur n'ar fi fost el însuși cu mult prea mult, pentru ceea ce într'adevăr are de spus.

În ogorul atât de îmbăcsit al presei noastre, încă o ciupercă. Ii urăm să dispară cât de repede.

O nouă definiție. O nouă definiție despre d. Iuliu Maniu a fost dată de d. A. C. Cuza, la întrunirea sa dela „Eforie”. Reputatul epigramist a spus despre șeful partidului național că este „un om care, când poate nu vrea, și când vrea nu poate...”

Caracterizarea aceasta se potrivește de minune cu întreaga carieră politică de până acum, a dlui Iuliu Maniu. Fostul președinte al Consiliului dirigent

a avut prilejul, cândva, să fie prim-ministru al României-intregite, dar l'a împins înainte pe d. Al. Vaida. Astăzi, ar dori grozav să se repete povestea, pentru că, vezi dumneata, de data aceasta, se zice că ar vrea...

Ei, dar nu se întoarce vremea îndărăt, domnule Maniu!

Inscrierile în partidul poporului.

La întrebările ce ni se adresează din mai multe părți, răspundem că înscrierile în partidul poporului, de pe teritoriul Ardealului și Banatului, se pot adresa: sau organizațiilor locale, sau la adresa directorului revistei „Țara Noastră”.

Persoanele cari au adresat asemenea cereri vor fi înștiințate în timpul cel mai scurt despre hotărârea luată cu privire la admiterea lor în rândurile partidului.

Noutăți literare. Primim din partea editurii „Cultura Națională”, o nouă serie de cărți literare, și anume:

Inscripții, de N. Davidescu;

Versuri, de Camil Petrescu;

Novele, de I. L. Caragiale;

Revoluția rusă, de Leon Donici;

Socialismul și agricultura, de Emil Vanderveelde, traducere de Șerban Voinea.

Despre toate aceste volume se va vorbi în numerile viitoare.

